

LUNDY BANCROFT
JAY G. SILVERMAN
DANIEL RITCHIE

LEHET-E JÓ APA A BÁNTALMAZÓ?

A partnerbántalmazás hatása
a szülő-gyermek kapcsolatra

Háttér Kiadó–NANE Egyesület
Budapest, 2013

A magyar kiadás az alábbi mű alapján készült:
Lundy Bancroft – Jay G. Silverman – Daniel Ritchie:
*The Batterer as Parent: Addressing the Impact of Domestic Violence
on Family Dynamics*, 2nd Edition

SAGE Series on Violence Against Women
Copyright © 2013 by SAGE Publications, Inc., United States,
London, New Delhi

All rights reserved. Published by arrangement of SAGE Publications, Inc.

A kötet megjelenését a Nyílt Társadalom Alapítvány és
a CEE Trust Fund támogatta.

A fordítás a SAGE Publications, Inc. engedélyével készült.
Minden jog fenntartva.

A szöveg a kiadó engedélye nélkül sem részben, sem egészben nem
reprodukálható, kivéve az ismertetőkben közölt rövid részleteket.

© NANE Egyesület, Háttér Kiadó, 2013

Hungarian translation © Kuszting Gábor & Szil Péter, 2013

Fordította Kuszting Gábor és Szil Péter
Szakmailag lektorálta Szil Péter

ISSN 1785-0835
ISBN 978 615 512 411 2

Kiadja a Háttér Kiadó és a NANE Egyesület
Felelős kiadó a Háttér Kiadó ügyvezetője
Tervezte és tördelte Sebők Szilvia
Készült az Alföldi Nyomda Zrt.-ben
Felelős vezető György Géza vezérigazgató
www.hatterkiado.hu, www.nane.hu

Tartalom

Előszó	9
Bevezetés	13
1. A bántalmazás problémája	19
Hogyan határozzuk meg a bántalmazó fogalmát?	22
A bántalmazók jellemzői	25
Tévképzetek a bántalmazókról	44
Összefoglaló	56
2. A hatalmaskodó szülő	57
<i>Hogyan bánik a bántalmazó a gyerekekkel?</i>	
Milyen szülő a bántalmazó?	57
Milyen hatással van a gyerekekre a partnerkapcsolati erőszak?	67
Gyerekbántalmazás	82
A bántalmazó mint szerepmódel	90
Hogyan látják a gyerekek a bántalmazót?	96
Összefoglaló	97
3. Lökéshullámok	99
<i>Hogyan hat a bántalmazó a családjára?</i>	
Mivel ássa alá a bántalmazó az anya tekintélyét?	103
Milyen hatása van a bántalmazónak az anya-gyerekek kapcsolatára?	112
Amikor a bántalmazó fegyverként használja a gyereket	125
Hogyan rombolja még a bántalmazó a család működését?	133
Öngyógyító képesség az anya-gyerekek és testvérkapcsolatokban	139
Összefoglaló	141
4. A bántalmazó mint incesztuselkövető	142
(Lundy Bancroft és Margaret Miller)	
Szakirodalmi áttekintés	142
Pedofil elkövető kontra incesztuselkövető	146
A bántalmazók és az incesztuselkövetők közös taktikái	147
A bántalmazók és az incesztuselkövetők hasonló gondolkodásmódja	151
Mi következik a szakmai beavatkozások tekintetében a kétféle erőszak egybeeséséből?	154

A szexuális erőszak vádja a gyerekről szóló eljárásokban	156
Összefoglaló	160
5. Hogyan akadályozza a bántalmazó a gyerek felépülését?	161
<i>Lehet-e jó apa a bántalmazó a válás után?</i>	
Milyen környezet segíti elő a gyerek felépülését?	167
Hogyan bántanak gyerekükkel a bántalmazók a válás után?	171
Miért akarják a bántalmazók, hogy náluk legyen elhelyezve a gyerek, vagy hogy többet láthassák?	181
Milyen előnyöket élvez a bántalmazó a gyerekelhelyezési per során?	184
A bántalmazók taktikái a gyerekről szóló jogvitákban	199
Összefoglaló	208
6. A partnerbántalmazó szülő félreértékelése	210
<i>A válásról és erőszakról szóló uralkodó elméletek kritikája</i>	
A válás befolyásos elméletei	211
A partnerkapcsolati erőszak típusai aszerint, hogy mennyire veszélyes a gyerekre	227
Johnston, Campbell és Roseby megfigyelései és következtetései	236
Összefoglaló	239
7. Hogyan támogassuk a felépülést?	241
<i>A bántalmazó veszélyességének felmérése és a kapcsolattartás szabályozása</i>	
Miért veszélyes a gyerekeknek a bántalmazóval felügyelet nélkül kapcsolatot tartania?	244
Hogyan mérjük fel, hogy a bántalmazó mekkora veszélyt jelent a gyerekre?	252
A szülői felügyeleti jog, az elhelyezés és a kapcsolattartás szabályozása	273
Összefoglaló	282
8. Tényleg igaz?	284
<i>Hogyan mérjük fel és támogassuk a szülői viselkedés megváltozását?</i>	

Lépések a bántalmazó megváltozása felé	286
A bántalmazók megváltozásával kapcsolatos tévhitek	291
Hogyan mérjük fel, hogy a bántalmazó megváltozott-e?	292
Milyen körülmények segítik a változást?	294
Összefoglaló	296
9. A partnerbántalmazók gyereknevelésével kapcsolatos szakmai beavatkozások	298
A bántalmazott nők gyerekeit ellátó szakemberek és programok	303
Gyerekekkel kapcsolatos jogvitákban vizsgálatokat végző szakértők	317
Családjogi bíróságok	322
Gyerekvédelmi hatókörrel rendelkező hatóságok és bíróságok	331
Szülőképzők	337
Pszichológus szakértők	339
Bántalmazókkal foglalkozó és apai készségfejlesztő programok	340
Bántalmazott nőkkel foglalkozó programok	343
Kapcsolatügyeletek	344
Családjogi jogászok és ügyvédi kamarák	346
Rendőrség	347
Kutatók	347
Összefoglaló	351
Utószó a magyar kiadáshoz	352
A szerzőkről	354
Irodalom	357
Név- és tárgymutató	392
További ajánlott magyar nyelvű szakirodalom	406

Előszó

Hús évvel ezelőtt kollégámmal, David Wolfe-fal átfogó klinikai és egyéb kutatásokba kezdtünk azzal a céllal, hogy alaposabban megértsük és hatékonyabban segítsük az erőszakos otthonban felnövő gyerekeket. Nyugtalanító volt azzal szembesülni, hogy a különböző segítő és igazságszolgáltatási szakmák képviselői mennyire érzéketlenek a bántalmazott anya mellett felnövekvő gyerekek helyzetével szemben. Ugyan ekkor már széles körben elismerték, hogy a gyerekkori testi és nemi erőszak traumatizálhatja a gyermeket, ám alig ismerték fel, hogy a partnerbántalmazás hasonló pszichológiai hatással van a gyerekekre. Általánosan elfogadottnak tűnt az a tévhit, hogy azoknak a gyerekeknek, akiknek nincs látható sérülésük, nem eshet nagyobb bajuk.

Akadályt gördített a szakma szélesebb látókörű tudásának útjába az is, hogy a bántalmazók nem voltak hajlandóak igénybe venni a rendelkezésükre álló programokat, sem részt venni kutatásokban, így alig lehetett tudni róluk bármit is. A korai kutatásokban általában menedékotthonokban élő bántalmazott nőket vizsgáltunk, mert őket könnyen el lehetett érni. Ez sajnos oda vezetett, hogy azt hittük, a gyerekek érzelmi és viselkedési problémái elsősorban az anyák testi és lelki jóllétével vannak összefüggésben. Eközben elhanyagoltuk azt, hogy a bántalmazók viselkedése hogyan befolyásolja a megfigyelt történéseket. Ugyan igaz akkori megfigyelésünk, miszerint azoknak a nőknek, akiknek javul az állapotuk, a gyerekeik is jobban érzik magukat, ám nem mindig vettük észre, hogy a bántalmazók milyen lelki sérüléseket okoznak a gyerekeknek, és mennyire rombolják a családot.

Szerencsére az elmúlt években jelentős előrelépés történt ezen a területen. A *Bántalmazott nők gyerekei* 1990-es megírása óta számos fontos tudományos munka jelent meg arról, mire van szükségük a bántalmazóval együtt lakó gyerekeknek. Ez hatással volt a partnerkapcsolati erőszakkal foglalkozó állami döntésekre, kutatásokra, beavatkozásokra és megelőzésre. Ma már Egyesült Államok- és Kanada-szerte kínálnak programokat külön ilyen gyerekeknek, és néhány helyen már helyi koor-

dinációs bizottságok vagy tanácsok kötik össze ezeket a programokat a partnerbántalmazással foglalkozó szélesebb intézményhálózattal.

Lundy Bancroft és Jay Silverman ezzel a nagyon gondolatgazdag és praktikus könyvvel tovább mélyíti tudásunkat arról, milyen traumákat élnek át a bántalmazott nők gyerekei. A szerzők felhívják figyelmünket a bántalmazókat szülői minőségükben jellemző gondolkodásmódra és viselkedésre, konkrét és világos példákkal részletezik azokat az otthoni körülményeket, amelyeket a bántalmazók hoznak létre. Emellett tisztáznak számos, máig fennálló tévhitet arról, hogy milyen hatása van a bántalmazóknak a gyerekekre rövid és hosszú távon.

Bancroft és Silverman továbbmegy a szűk klinikai szempontnál, amelyből az ilyen gyerekek lelki egészségére és fejlődésére leselkedő veszélyeket általában szemlélik. Ehelyett olyan nézőpontot kínálnak, amely figyelembe veszi azt, ahogy a bántalmazó erőszakos és kontrolláló magatartása átszövi a mindennapokat. A szerzők által bevezetett szemléletváltást talán legtömörebben az a javaslatuk foglalja össze, hogy a most használatos „bántalmazásnak kitett gyerek” kifejezést váltsa fel a „bántalmazónak kitett gyerek” kifejezés. Szemben az olyan személytelen kifejezésekkel, mint például az „erőszakos otthon” vagy a „háztartási erőszak”, ez a változás lehetővé teszi, hogy rámutassunk arra, hogy a családon belüli erőszak hatásaiért a bántalmazók felelősek, és így őket kell felelősségre vonni. Ám talán még ennél is fontosabb az, hogy az új kifejezés ráirányítja a figyelmet arra, hogy az édesanyával szembeni erőszak okozta terroron kívül a bántalmazók szülőként való jelenléte a gyerekek életében még sok más trauma forrása is. Bancroft és Silverman dokumentálja például azt a tényt, hogy a partnerüket bántalmazó férfiak gyakrabban követnek el fizikai vagy szexuális erőszakot a gyerekek ellen is, gyakran fegyverként használják a gyereket a nő ellen, egymás ellen fordítják a testvéreket, illetve a gyereket és az anyát, és nemegyszer lelkiileg is bántalmazzák a gyereket. A szerzők felvázolják azt az összetett és alattomos folyamatot, amelynek révén a bántalmazók hátráltatják gyerekeik társas és érzelmi fejlődését.

Bancroft és Silverman cáfolja azt az elterjedt tévhitet is, hogy a partnerbántalmazás traumája véget ér a gyerekek számára azzal, amikor a

szülők szétköltöznek – könyvük nagy része azzal foglalkozik, hogyan folytatják a bántalmazó férfiak a hatalommal való visszaélést és az ellenőrzést a gyerekelhelyezésről, kapcsolattartásról és gyerektartásról szóló jogvitákban. Sikeresen megcáfolják a „konfliktusos válás” és a „szülői elidegenítés” divatos elméleteit, amelyek lekicsinylik és félreértelmezik a bántalmazó manipulációit és erőszakos viselkedését, és amelyek a bántalmazott nőre hárítják át a felelősséget a gyerek érzelmi problémáiért – még azért is, ha fél az erőszakos apjától.

Tapasztalataim szerint a családjoggal foglalkozó jogászok és bírók gyakran a bántalmazók ügynökeivé válnak abban, hogy hosszas jogi eljárásokkal és a gyerekevelés kapcsán kiprovokált konfliktusokkal zaklassák a nőt a válás után is. Mivel a bántalmazók gyakrabban indítanak eljárást a gyerekfelügyeleti jog megszerzéséért, mint a nem bántalmazó férfiak, de ugyanolyan valószínűséggel nyerik meg az eljárásokat, elengedhetetlen, hogy az igazságügyi szakértők képezzék magukat a témában. Épp miközben a *Lehet-e jó apa a bántalmazó?*-t olvastam, keresett telefonon egy bántalmazott anya ügyvédje, aki akkor kapta kézhez a döntést, amely szerint a nőnek a bántalmazóval közösen kellett volna gyakorolnia a szülői felügyeleti jogokat, mivel a férfi sosem bántalmazta a gyermeket közvetlenül, csak az anyát. Ez az indoklás egy nagyra tartott bírótól származott, akinek több mint két évtizedes gyakorlata van gyerekelhelyezési és láthatási ügyekben.

Bancroft és Silverman könyve segíthet az ilyen hibák kiküszöbölésében, amennyiben könyvük módszeresen és hatékonyan alkalmazható javaslatokat tesz annak felmérésére, hogy a bántalmazó mennyire veszélyes a gyerekekre. Ezeket a felmérő eszközöket minden gyámügyi vizsgálatban és bírósági eljárásban használni kellene, hogy olyan döntés születessen, amely valóban a gyerekek biztonságát mozdítja elő. Emellett a szerzők kiegészítő iránymutatást is adnak arról, hogyan lehet felmérni, hogy a bántalmazók szülői magatartása tényleg megváltozott-e, ami lényegi kérdés, tekintettel arra, hogy a gyerekfelügyeleti és láthatási viták éveken keresztül folytatódhatnak a bíróságon. Ugyanis, még ha előfordul is néha, hogy a hatóság konstruktív döntést hoz, például felügyelt láthatást rendel el, a bántalmazók gyakran – fűt-fát

ígérgetve, de anélkül, hogy ténylegesen változtatnának a viselkedésükön – állandó nyomás alatt tartják a hatóságot, hogy lazítson a gyerek ilyen módon való védelmén.

Ez a könyv az elé a kihívás elé állítja a hatóságokat, hogy a bántalmazóknak kitett gyerekek érdekében változtassanak programjaikon és a szakemberek képzésén. A beavatkozás és a megelőzés hatékonysága és hatóköre csak javulni tud attól, ha világos képet nyerünk arról, milyen hatással vannak a gyerekeikre a bántalmazók, mint szülők. Bancroft és Silverman inspirálóan hathat a kutatókra is, akiknek le kellene ellenőrizniük a sok hipotézist arról, hogy milyen hatással vannak a bántalmazók a gyerekeikre, illetve arról, hogy mik a bántalmazó megváltozásának vagy változatlanságának reményt keltő vagy figyelmeztető jelei.

30 éve dolgozom szakemberként azon, hogy a rendőrség és a bíróságok minél szorosabban együttműködve lépjenek fel a partnerbántalmazás ellen. Az így szerzett tapasztalatom alapján elmondhatom, hogy a *Lehet-e jó apa a bántalmazó?* új perspektívát nyit és eredeti ötleteket ad az ezen a szakterületen végzendő beavatkozások és kutatások számára. Meggyőződésem, hogy a könyv másoknak is hasonlóan inspiráló lesz. Remélem, hogy minden, a családon belüli erőszakkal foglalkozó bíró, jogász, gyámügyi szakértő, gyerekvédelmi szakember, terapeuta és aktivista kötelező olvasmánynak fogja tekinteni.

Peter Jaffe, PhD a Center for Children and Families in the Justice System (Az Igazságügyi Rendszerrel Kapcsolatba Kerülő Gyerekek és Családok Központjának) igazgatója

Bevezetés

A kérdés, amely könyvünk címe is, miszerint lehet-e jó apa a bántalmazó, a bántalmazókkal foglalkozó programokban végzett munkánk során fogalmazódott meg bennünk. A bántalmazókkal közvetlen kapcsolatban állva, a gondolkozásuk és viselkedésmódjuk megismerésével és megkérdőjelezésével eltöltött évek során jutottunk el azokhoz az alapvető megállapításokhoz, amelyeket az alábbiakban szeretnénk megosztani az olvasókkal. Számtalanszor volt alkalmunk megfigyelni, milyen súlyos lelki erőszakra képesek a bántalmazók, és ennek kapcsán egyre többet kezdtünk foglalkozni azzal, hogy milyen hatással van a gyerek érzelmi életére a bántalmazó mindennapi családi jelenléte, és nemcsak az, amikor egyenesen fizikai vagy szexuális erőszakot követ el. Szamba vettük, hogy a bántalmazó családon belüli magatartásából pontosan mely viselkedéseknek vannak a gyerekekre nézve súlyos következményei. Azok a kutatások, amelyeket kezdetben megismertünk, leírták, hogy a családon belüli erőszaknak mi a hatása a gyerekekre, de nem nagyon foglalkoztak azzal, hogy az ártalom pontosan mitől jön létre. Pontosan mitől és mi módon szenvednek a gyerekek, akiknek az anyját bántalmazzák? Az okozza-e elsősorban a szenvedésüket, hogy rémült tanúi lettek annak, hogy az anyjuk ellen erőszakot követtek el? Vagy az ilyesfajta erőszak csak a kezdete azoknak a megpróbáltatásoknak, amelyek ezekre a gyerekekre várnak? A bántalmazók csak akkor különböznek a nem bántalmazó férfiaktól, amikor éppen erőszakosak, vagy sok más szempontból is eltérően viselkednek családtagjaikkal?

A válaszokat keresve számos kevésbé ismert – legalábbis általunk kevésbé ismert – kutatást találtunk. Rájöttünk, hogy valójában több tucat olyan kutató van, aki túlmegy azon, hogy egyszerűen leírja a gyerekek tapasztalatait, és gyakran a mi klinikai megfigyeléseinkhez megdöbbentően hasonló következtetésekre jutott. Egyre több olyan kutatási eredményt találtunk, amelyek alátámasztották, hogy a rombolásnak azok a lökeshullámai, amelyeket a bántalmazó férfiak a családban keltenek, sokkal összetettebbek, mint ahogy általában gondolják. A bánt-

talmazók nap-napi viselkedése a legközvetlenebb szinten partnerüket érinti, és ennek mindig hatása van a gyerekekre is. A következő szinten annak a hatása jelenik meg, hogy a bántalmazó hogyan bánik a gyerekekkel, ami gyakran ugyanazt az önző és embertelen hozzáállást jelenti, amelyet a bántalmazó partnerével szemben is tanúsít. A harmadik szint az összes, a családban előforduló kapcsolatot érinti, mivel a bántalmazó hatással van minden családi interakcióra. Elengedhetetlen, hogy minden olyan szakember – és maga a bántalmazott anya is –, aki elő szeretné mozdítani, hogy a gyerek felépüljön a partnerbántalmazás hatásaiból, tisztában legyen ezekkel a folyamatokkal.

Célunk, hogy az olvasó fel tudja ismerni a bántalmazó viselkedése okozta sokféle személyes és családi dinamikát, és megfelelően tudjon reagálni azokra. Emellett szeretnénk megértetni az olvasóval, hogy a bántalmazó hatása nem szűnik meg azzal, hogy a bántalmazott anya ott hagyja a partnerét, mert az tovább él a családtagok interakcióiban, és gyakran még közvetlenebbül jelentkezik, ha a bántalmazó szülői felügyeleti jogért vagy kapcsolattartásért perli a nőt. Ezért a szakembereknek, a bántalmazott anyáknak és mindazoknak, akik segíteni akarnak a gyerekeknek, tisztában kell lenniük azzal, hogy a válás előtt és után mi minden okoz számtalan lelki sérülést az anyának és a gyerekének, mint ahogy azt is tudniuk kell, mi segíti a felépülést. Könyvünk alapvetően felülvizsgálja a jelenleg uralkodó elképzeléseket arról, hogy mi traumatizáló vagy mi okoz sérülést a partnerbántalmazásnak kitett gyerekeknek, és hogy hogyan lehet segíteni nekik.

A *Lehet-e jó apa a bántalmazó?* második kiadásának előkészítése közben (amiben Daniel Ritchie volt segítségünkre) sok fontos változásra lettünk figyelmesek az egy évtizeddel korábbiakhoz képest. Sokkal több kutatás olvasható a bántalmazott nők gyerekeiről. Minden korábbinál többet tudunk arról, mitől szenved a gyerek, hogyan hat az anyára a bántalmazás, és hogy a családon belüli erőszak hogyan adódik tovább egyik generációról a másikra. Előrelépések történtek abban, milyen támogatással és terápiával lehet biztosítani a gyerekek biztonságát és segíteni felépülésüket. Ma már sokkal több szakember tudja, hogy a bántalmazók rombolják az anya és gyereke, illetve a testvérek közötti kapcsot.

latot, és felfogják, hogy nemcsak az egyének gyógyításával, hanem ezeknek a kapcsolatoknak a helyreállításával is foglalkozniuk kell. Azt is tapasztaljuk, hogy többet foglalkoznak a bántalmazók szülői viselkedésével, és az ilyen férfiak felelősségre vonása arra is kiterjed, hogyan bánjanak a gyerekekkel.

Ez időszak alatt több olyan fejlemény is történt, amely kevesebb lelkesedést váltott ki belőlünk. Ahelyett hogy a családon belüli erőszakról szóló kutatók elsőbbséget biztosítottak volna annak a kérdésnek, hogy miként lehet a nők ellen elkövetett férfierőszakot azonosítani és megszüntetni, abba az irányba mozdultak el, hogy a társadalmi nemi szerepektől függetlenül tekintsenek a családon belüli erőszakra, amittől az erőszak megítélése elszakad annak történelmi és társadalmi gyökereitől. Ahogy később kifejtjük, ennek a tudományos tendenciának a gyerekek isszák meg a levét. Az elmúlt időszakban exponenciálisan nőtt azoknak a bántalmazott nőknek a száma, akiket „szülői elidegenítéssel” vádolnak meg. A modern társadalom először azzal vádolja meg a bántalmazott nőt, hogy nem jó anya, mert hagyja, hogy a gyereke ki legyen téve a bántalmazónak, majd a különköltözés után hirtelen hátra arccal azzal vádolja meg, hogy nem jó anya, mert azon igyekszik, hogy a gyerek minél kevesebbet legyen kitéve az apának. Ebben a helyzetben sürgetőnek éreztük, hogy többet írjunk a szülői elidegenítési elméletekről. Valamelyest hasonló fejlemény, hogy egyre többen hiszik, hogy sok férfi mindenféle kontrollálási vagy megfélemlítési szándék nélkül erőszakos a partnerével, amit *mindennapi párkapcsolati erőszak*nak (common couple violence*) neveztek el. Azonban a mi értelmezésünkben a kutatások arra utalnak, hogy ez a jelenség valójában egyáltalán nem mindennapi, és bemutatjuk, miért nem elfogadható ez a megfogalmazás.

A gyerekek felépülésével foglalkozó irodalom bővült valamelyest az elmúlt 10 évben, ugyanakkor kevesebb figyelmet kapott, mint a családon belüli erőszak egyéb vetületei. A korábbinál többet foglalkozunk

---

* Nehezen visszaadható a magyarban a kifejezés, mert a „common” nemcsak közönségest, mindennapit, megszokottat, bevettet, hanem közöset is jelent, ami azt sugallja, hogy az erőszak ezen feltételezett fajtája nemcsak elfogadható, de kölcsönös is, vagy legalábbis közös a felek felelőssége. (A fordító megj.)

ezekkel a kérdésekkel, de szeretnénk, ha mások is több energiát szentelnének ennek a témának.

Könyvünket a partnerbántalmazással foglalkozó szakembereknek, terapeutáknak, gyerekvédelmi szakembereknek, jogászoknak, bántalmazott anyáknak szánjuk, és minden más szakembernek vagy magánembernek, akinek hatása lehet a bántalmazott anyák gyerekeinek életére. Többek között sokat profitálhatnak könyvünkől az iskolai dolgozók, a szülői felügyeleti jog kérdésében döntő szakemberek és a felügyelt kapcsolattartást nyújtó szolgáltatók. Reméljük, hogy az itt megosztott felismerések és a részletes ajánlások hatékonyabbá fogják tenni a bántalmazott nők gyerekei érdekében tett beavatkozásokat.

Habár sok nyilvánosan hozzáférhető kutatásra is hivatkozunk, ez a könyv főleg a partnerüket bántalmazó férfiakról és családjukról szerzett, több évtizedes, közvetlen tapasztalatunkra alapul. Bántalmazókkal foglalkozó csoportok vezetőiként több mint ezer bántalmazó férfival foglalkoztunk, és körülbelül további ezer esettel talákoztunk más bántalmazókkal foglalkozó szakemberek szupervizoraiként. Ügyfeleink többféle társadalmi osztályból, etnikumból, és több mint húsz ország bevándorlói közül kerültek ki. Pár száz bántalmazó önkéntesen jött hozzánk, a többit bíróság kötelezte. Az önkéntes résztvevők általában középosztálybeliek vagy felső középosztálybeliek voltak, a bíróság által részvételre kötelezett bántalmazók között pedig az összes társadalmi osztály megtalálható volt. Sok ügyben nyújtottunk konzultációt gyerekvédelmi szakembereknek és ügyvédeknek is. Emellett Bancroft, különböző massachusettsi bíróságok felkérésére, körülbelül ötven gyerek-elhelyezési eljárásban mérte fel a családot, és az eljárások többségében szerepelt a családon belüli erőszak vádja. Konzultánsként néhány más állammal és hivattalal is tapasztalatot szereztünk. Az első kiadás óta Silverman nagy mennyiségű kutatási anyagot hozott létre, amelyre az alábbiakban gyakran utalunk.

Elismerjük, hogy a klinikai tapasztalat, amelyre sok következtetésünket alapozzuk, kiterjedtsége ellenére is néhány földrajzi helyre korlátozódik. A programok, amelyekben dolgozunk, többségükben bíróság által részvételre kötelezett férfiakkal foglalkoznak – ugyanakkor gyámügyi

szakértőként és interjúkutatásunk során főleg olyan ügyekkel találkozunk, amelyekben nincs ilyen intézkedés. Hangsúlyozzuk, hogy további kutatásokra van szükség, amelyek ellenőrizhetik és elmélyíthetik az ebben a könyvben kínált elemzést és ajánlásokat, és kiterjeszthetik azok alkalmazhatóságát különféle etnikai, kulturális csoportokra és társadalmi osztályokra. Örömmel várjuk, hogy más szakemberek pontosítsák azokat az eszközöket, amelyekkel felmérhető, milyen mértékű kockázatot jelent a gyerek jóllétére a bántalmazó. Végül hangsúlyozni kívánjuk azt a tényt, amelyet igyekszünk megvilágítani az elkövetkező oldalakon is, hogy az egyes bántalmazók viselkedése egy skálán helyezhető el, és hogy nem mindegyik bántalmazónál nyilvánul meg az itt bemutatott problémás szülői viselkedések teljes spektruma.

Két megjegyzés a terminológiára vonatkozóan. Először is, e könyvben leggyakrabban a *bántalmazó* szót használjuk, nem pedig a *bántalmazást elkövető férfiak* szóösszetételt. Tudatában vagyunk, hogy az első kifejezésnek az a kockázata, hogy úgy tűnhet, mintha a bántalmazó viselkedés veleszületett adottság vagy megváltoztathatatlan lenne, amit nem gondolunk. Bár könyvünk elsősorban a partnerbántalmazó apákról szól, a rendelkezésre álló kutatási eredmények és klinikai tapasztalat alapján úgy gondoljuk, hogy a bántalmazó férfiakról szóló leírásaink túlnyomó része a lesbikus kapcsolatban élő női bántalmazókra is ráillik. Ezért is döntöttünk a szélesebb jelentésű kifejezés mellett.

Másodsorban a lehető legszélesebb körben használt jogi kifejezéseket próbáltuk használni, de néhányat külön meg kell határozni közülük, mert a bírósági rendszer államonként eltérő. *Családjogi bíróságnak* nevezünk minden olyan bíróságot, hatóságot, amely szülői felügyeleti joggal, kapcsolattartással és gyerektartással foglalkozik. Tapasztalataink szerint sok államban ezek elkülönülnek a gyerekvédelmi ügyekben illetékes bíróságoktól, amelyeket *fiatalkorúak bíróságának* vagy *gyermekügyi bíróságnak* neveznek. A *gyámügyi szakértő* vagy *bíróság által kirendelt szakértő* bármilyen olyan személyt jelent, akit a bíróság arra rendel ki, hogy a szülői felügyeleti jogról vagy kapcsolattartásról ajánlást tegyen. Tapasztalataink szerint ezt a szerepet a legtöbb államban ügyvéd vagy pszichológus tölti be.

Végül szeretnénk köszönetet mondani azoknak, akik akár tudtunkon kívül is hozzájárultak ehhez a könyvhöz. Mindketten hálásak vagyunk szerkesztőinknek, Jeff Edlesonnak és Claire Renzettinek a Sage-nél; David Adamsnek, Susan Couyette-nek, Chuck Turnernek és Ted Germannek, akik mind az első amerikai, bántalmazókkal foglalkozó program, az Emerge mostani vagy valamikori munkatársai; Anita Rajnek, Lonna Davisnek, Kim Slote-nak és Carrie Chutbertnek, Michelle Lambertnek és Doug Gaudette-nek, Joan Zorzának, Mo Therese Hannah-nak, Berry Goldsteinnak, Carlene Pavlosnek és Steve Holmesnak. Köszönjük a Ford Alapítványnak, hogy finanszírozta a partnerbántalmazáshoz kapcsolódó gyerekelhelyezési és kapcsolattartási perek kutatását, amelyre ezt a könyvet alapozzuk. Köszönjük az alábbi lektorok hozzájárulását: Angella Lewellyn Jones, Elon University; Jennifer Kukis, Lorain County Community College; Philip M. Stahl és Amy Chanmugam, University of Texas, Austin. Végül köszönjük Peter Jaffeenak a bátorítást a könyv alapjául szolgáló cikkekkel kapcsolatban, és hogy elvállalta e könyv előszavának megírását. Lundy Bancroft szeretné kifejezni köszönetét Carol Sousának, akitől elsőként tanulhatott partnerkapcsolati erőszaknak kitett gyerekekről.

Utószó a magyar kiadáshoz

A NANE Egyesület – elkötelezett adományozók és kiadók támogatásával és együttműködésével – éppen tíz éve adta ki az első olyan művet, mely hatalmas úrt volt hívatra betölteni a magyar szakkönyvek között: a *Trauma és gyógyulás* (Herman 2003) volt az első magyar nyelvű, szakemberek és érintettek számára egyaránt érthető könyv a párkapcsolati és szexuális erőszak traumatikus hatásairól és a traumák okozta sérülésekből való gyógyulásról. Judith Herman könyvének magyar kiadása azóta számos egyetemen kötelező olvasmány lett, sok erőszakáldozatnak segített a feldolgozásban és a gyógyulásban, és sok szakembernek nyújtott megbízható alapot ügyfelei, páciensei ellátásában.

A hiánypótló könyvek sorában a következő a *Szavakkal verve. Szóbeli erőszak a párkapcsolatokban* (Evans, 2004) című könyv volt, mely a szóbeli erőszak pontos bemutatásával és hatásainak feltérképezésével sok olvasót vezetett kapcsolatának elemzésére. Az olvasóktól kapott visszajelzések igazolják, hogy számos esetben segített abban, hogy az áldozatok a lelki és szóbeli erőszakot felismerve, még a fizikai erőszak megjelenése előtt vagy annak korai stádiumában önbecsülésüket visszanyerve kilépjenek a bántalmazó kapcsolatból, és ezzel önmagukat biztonságba helyezték. Bízunk abban, hogy a szóbeli erőszakot elkövetők ez arra ösztönözze, hogy szembenézzenek magatartásukkal, és változtassanak rajta.

Jelen kötettel ismét csak szakmai úrt szeretnénk betölteni: a NANE Egyesület segélyvonalán nap mint nap jelennek meg olyan hívások, amelyek szinte szóról szóra egyeznek a könyvben idézett esetekkel, hatósági hibákkal, szakmai hiányosságokkal. Nap mint nap halljuk azoknak a szenvedését, akiknek a gyerekeit a gyermekvédelmi rendszer nem védi meg, mert nem tesz különbséget bántalmazó és nem bántalmazó szülő, elkövető és áldozatok között, nem ismeri el, vagy fel sem ismeri a bántalmazást, és hiányos ismeretei alapján dönt gyermekek sorsáról. A kár szinte felmérhetetlen: a gyerek szenved attól, amit a bántalmazó tesz, szenved attól, hogy az anyjában csalódik, mert az nem tudja megvédeni

őt sem a bántalmazótól, sem az igazságszolgáltatás és a gyerekvédelem számára érthetetlen döntéseitől, és végül szenved attól, hogy csalódik az egész felnőtt társadalomban. A bántalmazott anya hasonló folyamaton megy keresztül: a bántalmazóval szembeni tehetetlenségérzést tovább fokozza, hogy tehetetlen egyes hatóságok és gyermekvédelmi intézmények a bántalmazott anya gyermekeit további veszélyeknek kitevő gyakorlata ellen. A jogban, társadalmi igazságosságban és ésszerűségben csalódott gyerekek és anyák csak különös nehézségek árán tudnak egészséges és biztonságos életet teremteni maguknak, és ennek terhét legtöbbször egyedül kell viselniük. Ez az igazságtalanság az egész társadalom működésére rányomja a bélyegét.

Tapasztalatunk és meggyőződésünk, hogy ennek nem kell így lennie. A szakemberek megérthetik a bántalmazó káros hatásait a gyerekekre és a bántalmazott anyákra, a bántalmazott nők és gyermekeik erőt meríthetnek abból, ha pontos, közhelyektől, áldozathibáztatástól mentes tájékoztatást kapnak, a gyerekek számára pedig megteremthető a biztonságos és egészséges közeg a felnövekedéshez. Ez mindenki feladata, de legfőképpen azoké, akik ezekben az ügyekben segítői, hatósági, vagy döntéshozói szerepben vannak. Ehhez szeretnénk hozzájárulni a *Lehet-e jó apa a bántalmazó?* című hiánypótló könyv kiadásával.

NANE Egyesület, 2013

A szerzőkről

Lundy Bancroft többek közt az Amerikai Egyesült Államok legolvasottabb családon belüli erőszakról szóló könyve, a *Why Does He Do That?* (Miért bántalmaz?), illetve a *When Dad Hurts Mom: Helping Your Children Heal the Wounds of Witnessing Abuse* (Mikor apu anyut bántja. Segíts begyógyítani a bántalmazás szemtanújává váló gyermeked lelki sebeit) című kötet szerzője. *Lehet-e jó apa a bántalmazó?* című könyvével 2004-ben megnyerte az Észak-Amerikai Gyermekjóléti Központ *Pro Humanitate* irodalmi díját.

Bancroft az elmúlt 15 évben tanácsadóként dolgozott bántalmazókkal, illetve szupervíziós konzultációt nyújtott a velük foglalkozó intervenciós programok során. Munkássága alatt több mint kétezer eset feldolgozásában vett részt. Mindezen felül gyermekelhelyezési tanácsadóként, értékelőként is tevékenykedett, gyermekelhelyezési és gyermekjóléti ügyekben kiemelt szakértőként vállalt szerepet. Családon belüli erőszak áldozatául esett tinédzser fiúk számára létesített segélycsoportot vezetett, és az elmúlt 16 évben számos képzést tartott bántalmazó férfiakra és bántalmazásuk gyermekekre gyakorolt hatásáról bírónak és különböző bírósági szervezetek, alkalmazottaknak. Gyakran tart előadásokat gyermekvédelmi, pszichológiai, jogi és egészségügyi szakembereknek.

Jay G. Silverman (Ph.D.) a Kaliforniai Egyetem professzora, ahol orvoslást és közegészségügyet oktat. Fejlődépszichológusként húszéves tapasztalattal rendelkezik a párkapcsolati erőszak kutatásának és kezelésének területén, amelynek során közvetlen tanácsadó munkát is végzett bántalmazó férfiak százaival.

Részt vett számos, fiatal lányok és felnőtt nők elleni erőszakról szóló, széleskörű nemzetközi és országos kutatóprogramban. Munkássága során így több mint száz tanulmányt jegyzett, melyek jelentős része a legnívósabb szakmai folyóiratok jelent meg: többek közt a *Journal of the American Medical Association*, a *Lancet*, a *New England Journal of*

Medicine, a British Medical Journal, a Pediatrics és az Archives of Pediatric and Adolescent Medicine lapjain.

Kutatásai során foglalkozott a kontextuális társadalmi hatások és a férfiak által elkövetett párkapcsolati erőszak összefüggéseivel; a kamaszkori kapcsolatok során megélt „randierőszak” természetével és egészségügyi hatásaival; a párkapcsolati erőszakot elkövető férfiak körében előforduló gyermekabúzzussal; bántalmazott anyák tapasztalataival és a bíróság fellépésével gyermekelhelyezési perek során; a párkapcsolati erőszak szerepével a partnerüket HIV vírussal megfertőző férfiaknál; a HIV természetével és kockázatával a szexuális kihasználást célzó nő- és lánykereskedelem kapcsán; illetve a párkapcsolati erőszakkal a nem tervezett és fiatalkori terhesség, kényszeres vagy korlátozott abortuszdöntések, terhesség alatti rossz egészségügyi állapot, vetélés, csecsemő- és gyermekbetegség, illetve -halálozás kapcsán.

Daniel Ritchie (M.S.W.) szociális munkásként poszttraumás stresszrendellenességben szenvedő, alkoholbeteg és/vagy drogfüggő háborús veteránokkal, valamint pszichoszociális problémákkal (többek között családon belüli erőszakkal) küszködő gyermekekkel és fiatalokkal foglalkozik. Társzerzőként publikált a *Smith College Social Work* című szemlében.

Margaret Miller (Ed.D.) pszichológus, gyermekekkel és kamaszokkal foglalkozik. A springfieldi Baystate orvosi központban a családügyi tanácsadóközpont volt igazgatójaként szexuális erőszak, illetve családon belüli erőszak által traumatizált gyermekek és kamaszok kezelésére specializálódott, valamint sejthető vagy állítólagos abúzus esetek felderítésével, kiértékelésével foglalkozott.